

نقش و چشم‌انداز برنامه‌ی درسی ملی ژاپن

پروفسور ماتو با میهمان صاحب‌نظر ژاپنی همایش علمی برنامه‌ی درسی ملی:

می‌شود و مجموعه‌ی مناسبات هم به تناسب آن قانون بازسازی می‌شوند. البته این اختیارات در مدارس وجود دارد که با توجه به توانایی و قابلیت‌هایشان خود را سازگار کنند. کار وزارت آموزش و پرورش استانداردهای درسی در مدرسه و مناطق آموزشی است.

یکی از مهم‌ترین نکاتی که می‌خواهم بر آن تأکید کنم؛ پرورش اخلاقی است که از سال ۱۹۴۵ در ژاپن به عنوان یک درس درآمده است. از سال ۲۰۰۲ مطالعات تلفیقی به عنوان یک موضوع درسی که زبان

در ژاپن می‌گویند ما از طریق قلب متن را می‌خوانیم. در ژاپن درس‌هایی چون اجتماعی، زبان و مهارت‌های زندگی به صورت عینی و عملی به بچه‌ها آموزش داده می‌شود و آنان در کلاس زندگی آموزشی دارند. برنامه‌ی درسی قرار است این زندگی را بهبود بخشد.

در ژاپن برنامه‌ی درسی ملی که در واقع همان قانون اساسی آموزش و پرورش است، در چهار مرحله‌ی زمانی بازسازی و اصلاح شده است. همراه با تغییر و اصلاح برنامه‌ی درسی، قانون اداری مدارس نیز عوض

با عرض سلام و ابراز خوشحالی از دیدار شما که جمع شده‌اید تا به فردای فرزندان این کشور توجه و فکر کنید. این فضا باعث می‌شود که تجربه‌هایمان را به هم منتقل کنیم و نه فقط به فرزندان کشور خودمان بلکه به فرزندان فردای جهانی بهتر بیندیشیم.

در ژاپن برای تهیه‌ی برنامه‌ی درسی ملی نقش‌ها تقسیم شد و این نقش‌ها ابلاغی نبود. نقش خانواده، مدرسه، جامعه، معلم و سیستم ارزش‌یابی و تأثیر متقابلی که این‌ها برهم دارند تا به اجماع برسند و برنامه را اجرا کنند.

یکی از مهم‌ترین نکاتی که می‌خواهم بر آن تأکید کنم، پرورش اخلاقی است که از سال ۱۹۴۵ در ژاپن به عنوان یک درس درآمده است

کنیم، معلم‌ها را توجیه کنیم و سازوکارهای لازم در مدارس و مناطق ایجاد شود.

تا قبل از سال ۱۹۵۸ برنامه‌ی درسی ملی به معلمان مدل ارائه می‌داد ولی آن‌ها را مجبور نمی‌کرد که حتماً در این چارچوب حرکت کنند اما از سال ۱۹۵۸ به بعد ما به آن‌ها مدل ارائه دادیم تا شبیه‌سازی کنند و باز در حرکت پاندولی خود این حرکت را برعکس کردیم و از متمرکز به سمت غیرمتمرکز رفتیم. اکنون به این نتیجه رسیده‌ایم که برنامه‌ی درسی حداقل‌ها را در نظر بگیرد ولی از طرف دیگر باز باشد؛ زیرا

دیگر نظام آموزشی را بازسازی کنیم. در این چند سال گذشته، آخرین تغییرات ما در برنامه‌ی درسی در ماه مارس امسال بود که برنامه‌ها را مصوب کردیم که از سال ۲۰۱۱ اجرا خواهد شد؛ زیرا باید امکانات لازم برای اجرا فراهم شود. اصلاح برنامه‌ی درسی حدود دو سال وقت لازم دارد که کتاب‌ها را عوض

خودش را دارد، در نظر گرفته شده است.

ما در ژاپن یک فرایند زیگزاگی را طی کرده‌ایم؛ یعنی در یک مقطع زمانی در موضوعات درسی و پیشرفت تحصیلی فشار را بالا بردیم و در مقطع و دوره‌ی بعدی این فشار را کم کردیم که منجر به اُفت تحصیلی شد و مجبور شدیم بار

ما به دنبال ساختن انسان هستیم. گاهی فشارهای اجتماعی ما را به تغییرات وامی‌دارد. هنگامی که فشار خانواده‌ها و معلمان به سمت ما می‌آید، ما ناچاریم برنامه را عوض کنیم. در ضمن ما مجبور شدیم بخشی از روش‌های ارزش‌یابی را به مدارس واگذار کنیم. ما معتقدیم تعامل‌ها را باید مدیریت کنیم و برنامه‌ی درسی ملی نقشه‌ی عمل برای تربیت است.

یادتان باشد که کتاب درسی خیلی مهم است ولی به نظر من مهم‌تر از کتاب درسی معلم است؛ زیرا او همانی است که باید این‌ها را به سرانجام برساند. در برنامه‌ی درسی جدید (از مارس امسال) حدود ۱۰ درصد به ساعات کلاس‌های درسی در هفته اضافه شده است که درس‌های علوم، ریاضی و زبان ژاپنی زمان بیشتری را به خود

اختصاص داده‌اند.

نکته‌ی جالبی که باید بدانیم این است که با همه‌ی تغییرات پس از جنگ جهانی در برنامه‌ی درسی ژاپن «درس اخلاق» زمانش تغییر نکرده و حتی در برنامه‌ی درسی جدید اهمیت بیشتری هم پیدا کرده است. ما برنامه‌ی درسی ملی را بر سه مبنا سامان داده‌ایم که عبارت است: تغییرات خارجی (تحولات جهانی)، تغییرات اجتماعی داخل ژاپن و بازگشت به پیشینه‌ی تاریخی خودمان. در برنامه‌ای که برای سال ۲۰۱۱ در نظر گرفته‌ایم، بچه‌ها در مدرسه پس از ناهار هم باید درس را ادامه دهند؛ در حالی که در برنامه‌ی قبلی پس از ناهار فوق برنامه شامل ورزش، بهداشت، نظافت و امثال آن بود.

برنامه‌ی درسی ملی در ژاپن سه مبنا‌ی اساسی دارد که

عبارت‌اند از: مبنا‌ی قانونی، اجماع فرهیختگان و مصادیق عینی.

ما در ژاپن یک مؤسسه‌ی ارزش‌یابی مداوم داریم که پایلوت طرح را با نتایج فراگیر مقایسه می‌کند. مؤسسات ارزش‌یابی خصوصی هم داریم که هر مدرسه در طول سال تحصیلی از تست‌ها و ابزارهای آنان استفاده می‌کند. در برنامه‌ی درسی جدید مدلی را انتخاب کردیم که قابلیت‌های معلم را همراه با تغییرات افزایش دهد و در این راه از رسانه‌های گروهی خاص که مسائل معلم و آموزش‌وپرورش را دنبال می‌کنند، کمک و بهره می‌گیریم. یادتان باشد که ارزش‌یابی برای این نیست که دست کسی را بالا ببریم و کسی را تنبیه کنیم. بلکه ارزش‌یابی در ژاپن برای بهسازی مداوم است. البته ارزش‌یابی‌های معمول فقط ۴۰ درصد بازده کار

اکنون به این نتیجه رسیده‌ایم که برنامه‌ی درسی حداقل‌ها را در نظر بگیرد ولی از طرف دیگر باز باشد زیرا ما به دنبال ساختن انسان هستیم

متنوعی دارد که این مؤسسات نسبت به هر تغییری حساسیت‌های مضاعفی دارند.

بار دیگر در پایان تأکید می‌کنم که نقش معلم بسیار حیاتی است و هر چند حساسیت وزارت آموزش و پرورش به برنامه خیلی زیاد است ولی این حساسیت نسبت به معلم بیش‌تر است؛ زیرا آن چیزی که قرار است تغییر را در بچه‌ها ایجاد کند، معلم است نه برنامه.

امیدوارم برنامه‌ای را که شما تهیه می‌کنید، موفقیت‌آمیز باشد.

ما اهدافی را دنبال می‌کنیم که معطوف به موضوعات درسی، دانش پایه، مهارت‌های حل مسئله، آشنایی با مسائل جهانی و پرورش استعدادها و پرورش اخلاقی باشد.

در چشم‌اندازها ما به تدریج از دو دهه‌ی گذشته به سمت آزادسازی‌های بیش‌تر در حوزه‌های آموزشی و تربیتی حرکت کرده‌ایم. ما می‌خواهیم به جای حافظه‌مداری، قابلیت‌ها و جهت‌گیری‌های تربیتی را سامان دهیم. راه طولانی است و باید مراقب باشیم. سازگاری بین برنامه و دیدگاه‌های مدیران، معلمان، خانواده، جامعه و رسانه‌ها کار دشواری است.

در ژاپن در کنار آن مؤسسه‌ی ارزش‌یابی که مدام به کارش مشغول است، تألیف کتاب‌های درس توسط بخش خصوصی صورت می‌گیرد و هر برنامه‌ی درسی کتاب‌های درسی

معلمان را در قالب اعداد به ما نشان می‌دهند و ما باید به دنبال آن ۶۰ درصدی باشیم که هیچ رقم و عدد ارزش‌یابی تصویر درستی از آن به ما نشان نمی‌دهد. مدلی که به کمک ما می‌آید، درس‌پژوهی به منظور پرورش حرفه‌ای معلمان و توانمندسازی آنان می‌باشد. در واقع معلمان از کلاس‌های یکدیگر بازدید می‌کنند سپس می‌نشینند و با هم بحث می‌کنند. دادن فضای بیش‌تر به معلمان منجر به بروز خلاقیت در آنان می‌شود. البته دانشگاه‌ها هم باید نقششان را عوض کنند و ارتباط دانشگاه و مدرسه سامان‌مند شود.

در ژاپن هر پژوهش تربیتی که معطوف به صحنه‌ی عمل نباشد، پژوهش تربیتی محسوب نمی‌شود. نکته‌ی بعدی در بحث اهداف است که ما تغییری را درخصوص هدف‌ها داشتیم.